

SAKSBEHANDLER
Kaare Stang

VÅR REF.
20/11088-8

DERES REF.

VÅR DATO
04.09.2025

DERES DATO

postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

Se mottakerliste

Vedtak om fredning etter kml §§ 15 og 19 av Femundshytta, gårds- og bruksnr. 163/1,2,4,5,10,11,15 og 28, i Engerdal kommune

Dronefoto fra Femundshytten. Foto Trond Isaksen/Riksantikvaren.

Vi viser til tidligere utsendt fredningsforslag for Femundshytten datert 9.12.2024 fra Innlandet fylkeskommune som har vært på høring hos berørte parter og instanser. På grunnlag av dette fatter Riksantikvaren følgende vedtak:

Vedtak om fredning

Riksantikvaren freder Femundshytta, gnr./bnr. 163/1, 2, 4, 5, 10, 11, 15, 28 i Engerdal kommune. Fredningen gjøres med hjemmel i lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner (kulturminneloven) §§ 15 og 19.

Formålet med fredningen

Formålet med fredningen etter kulturminneloven § 15

Formålet med fredningen er å sikre og bevare sporene etter Femund smeltehytte som et kulturhistorisk viktig eksempel på et avsidesliggende industrisamfunn tilknyttet Røros Kobberverk på 1700- og 1800-tallet. Femund hytte ble etablert i 1743, og skal bevares med restene av produksjonsområdet, krafttilførsel og infrastruktur. Femundshytta ligger i et nærmest uendret landskap, og er det best bevarte av de perifere smeltehyttene.

Formålet med fredningen er å bevare de sosialhistoriske strukturene i anlegget, slik som rester etter arbeiderfamilienes gårdstun, skole og lekeplass, fra smeltehyttas etablering til avviklingen i 1822, samt sporene etter dem som ble igjen i den påfølgende generasjonen.

Fredningen skal sikre at Femundshytta skal kunne forstås og oppleves som et sammenhengende kulturmiljø. Fredningen skal sikre at det helhetlige anlegget, bevares og forvaltes etter beste kulturmiljøfaglige praksis.

Fredningen skal bidra til å:

- sikre kulturminnene som kilde til kunnskap om industrien slik den foregikk utenfor det sentrale gruvesamfunnet og bergverksstaden Røros
- sikre kulturminnene som kilde til kunnskap om smeltehytta og produksjonslinja for fremstilling av svartkobber ved Femund Hytte, inkludert transportårer og krafttilførsel fra damanlegg
- bevare spor etter livsførsel og sosiale strukturer fra samfunnet som vokste opp rundt smeltehytta, og som gradvis forsvant igjen etter at den ble flyttet
- sikre ruiner og spor etter barna ved industrisamfunnet
- sikre stående bygninger som er konstruksjoner fra perioden
- bevare stående bygningers eksteriør med fasadeløsning og detaljering opprinnelige eller eldre vinduer og dører, materialbruk og overflater
- bevare fast inventar som en integrert del av byggverket
- sikre den innbyrdes, visuelle og funksjonelle sammenhengen mellom

konstruksjoner i det industrielle anlegget, samt den nødvendige tilknytningen til ressurser i landskapsområder i utmark, innmark, og sjø

- sikre at kulturminner fra perioden etter 1537, over og under mark- og vannoverflaten i anlegget, bevares

Formålet med fredningen etter kulturminneloven § 19

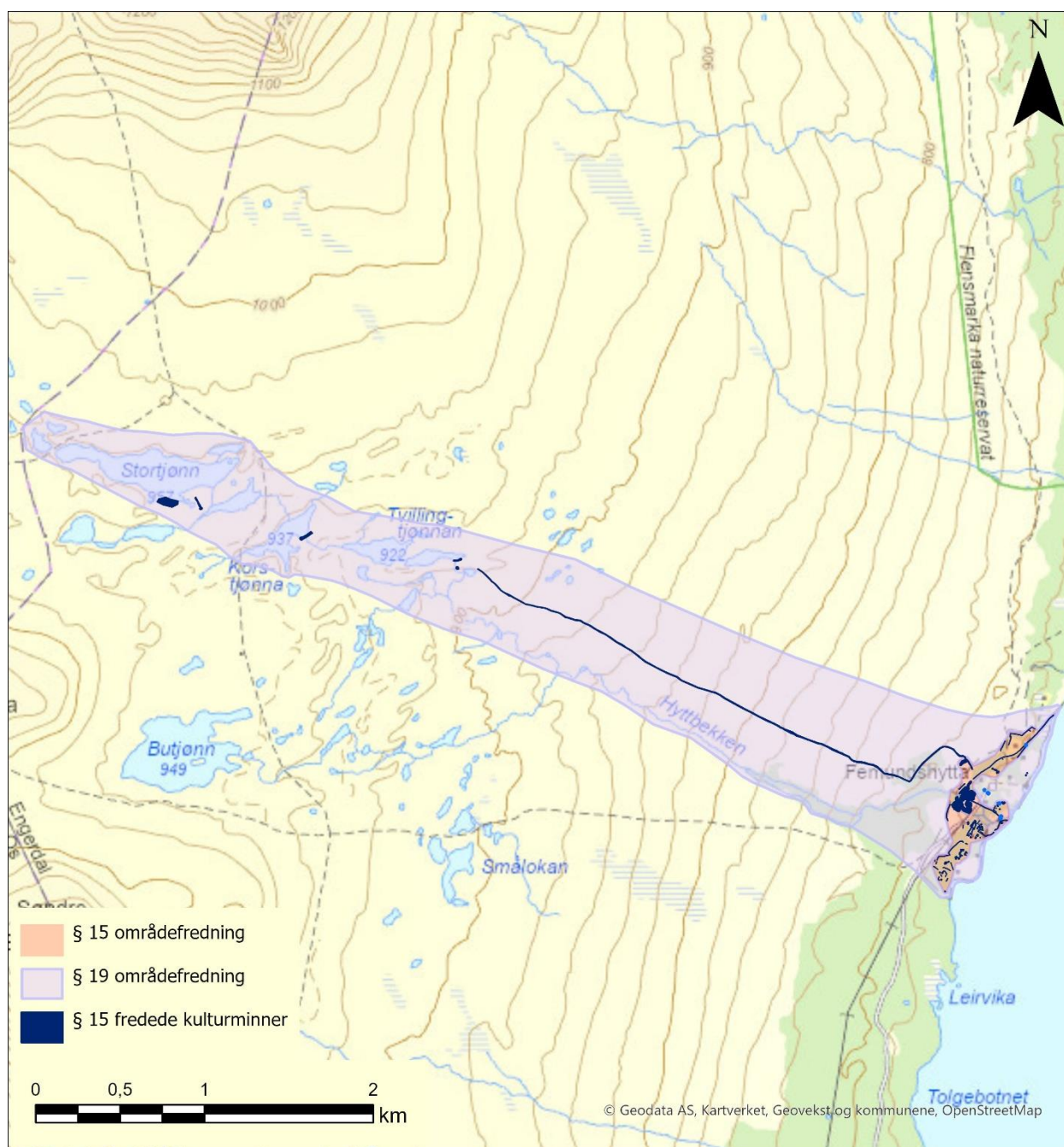
Fredningen av området rundt Femundshytta, skal bidra til å:

- bevare virkningen av kulturmiljøet i landskapet det ligger i
- vise vannsystemet som ga kraft til produksjonen i anlegget
- ivareta sammenhengen mellom anlegget og landskapsområder med innmark, utmark og sjøen som var viktige for driften
- ivareta visuelle sammenhenger mellom det industrielle anlegget og ferdselsårer
- beskytte vitenskapelige interesser som knytter seg til kulturminnene

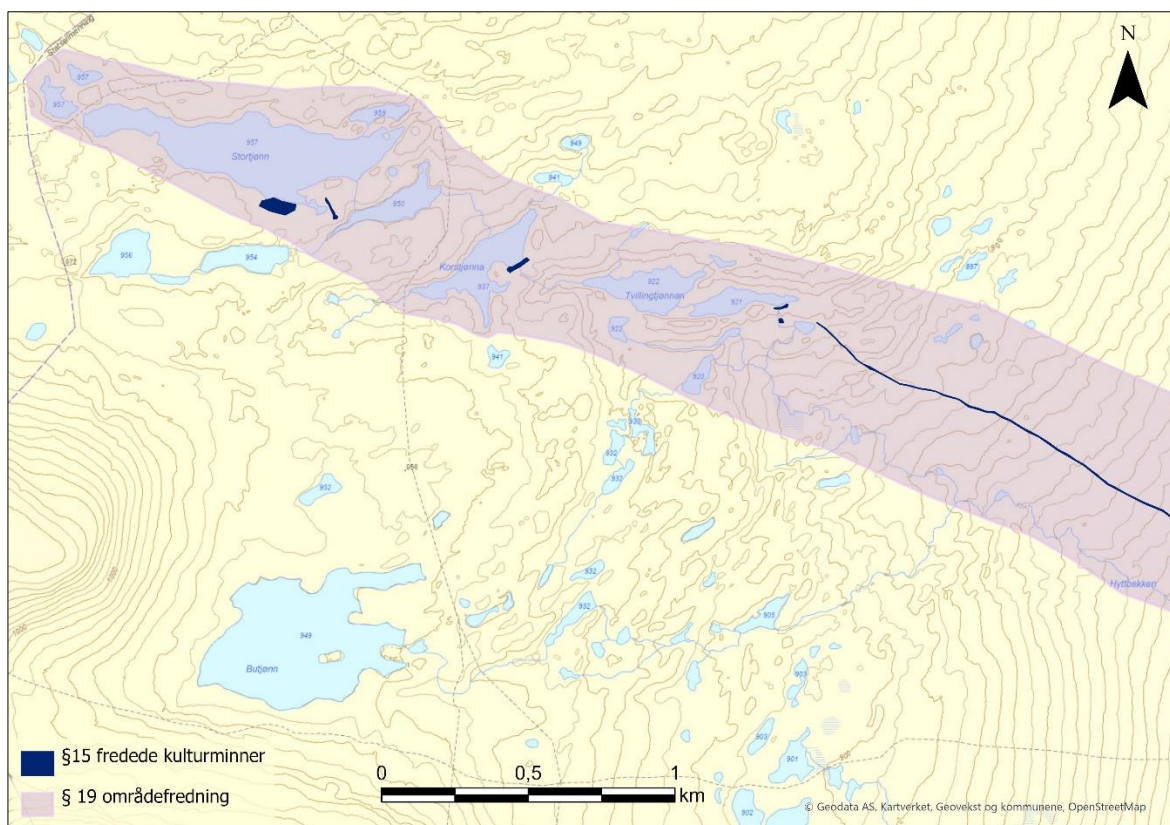
Omfanget av fredningen

Fredningen omfatter alle spor etter industrisamfunnet og smeltehytta på 1700- og 1800-tallet.

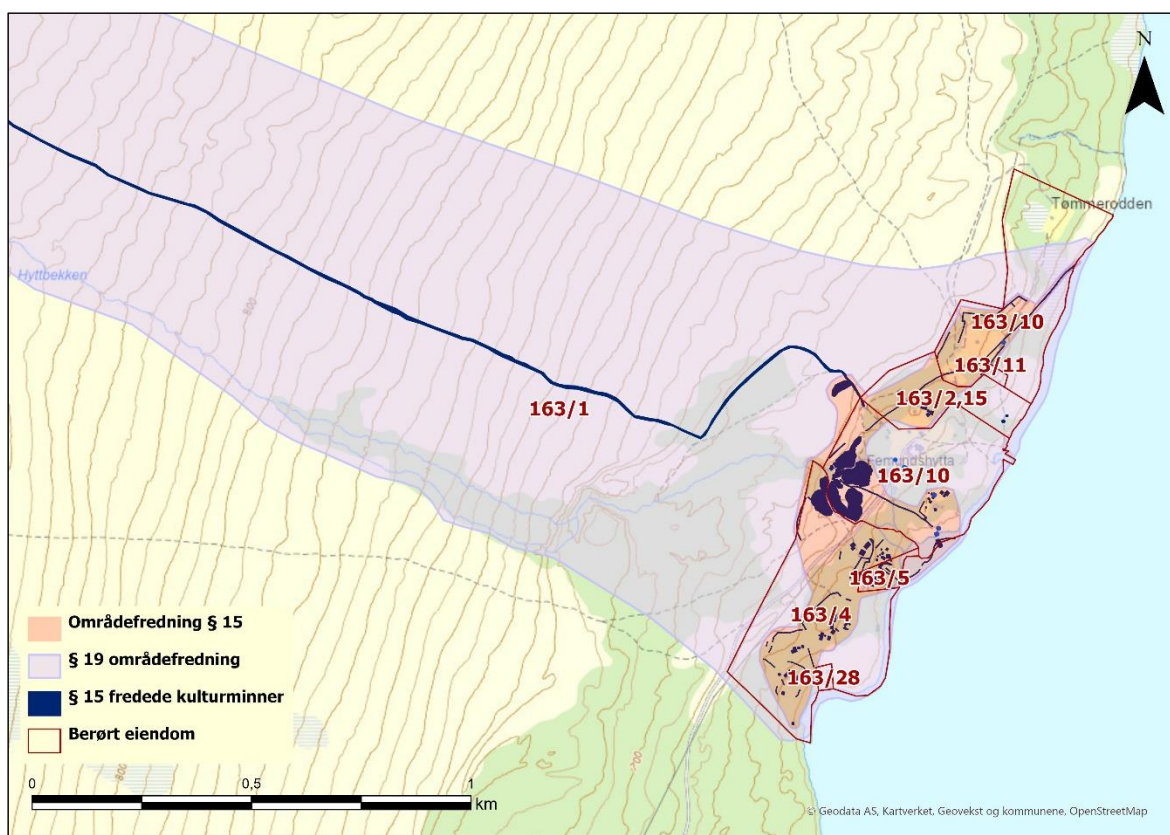
Fredningen omfatter kulturminnene og området som er opplistet og avmerket på kartet nedenfor:

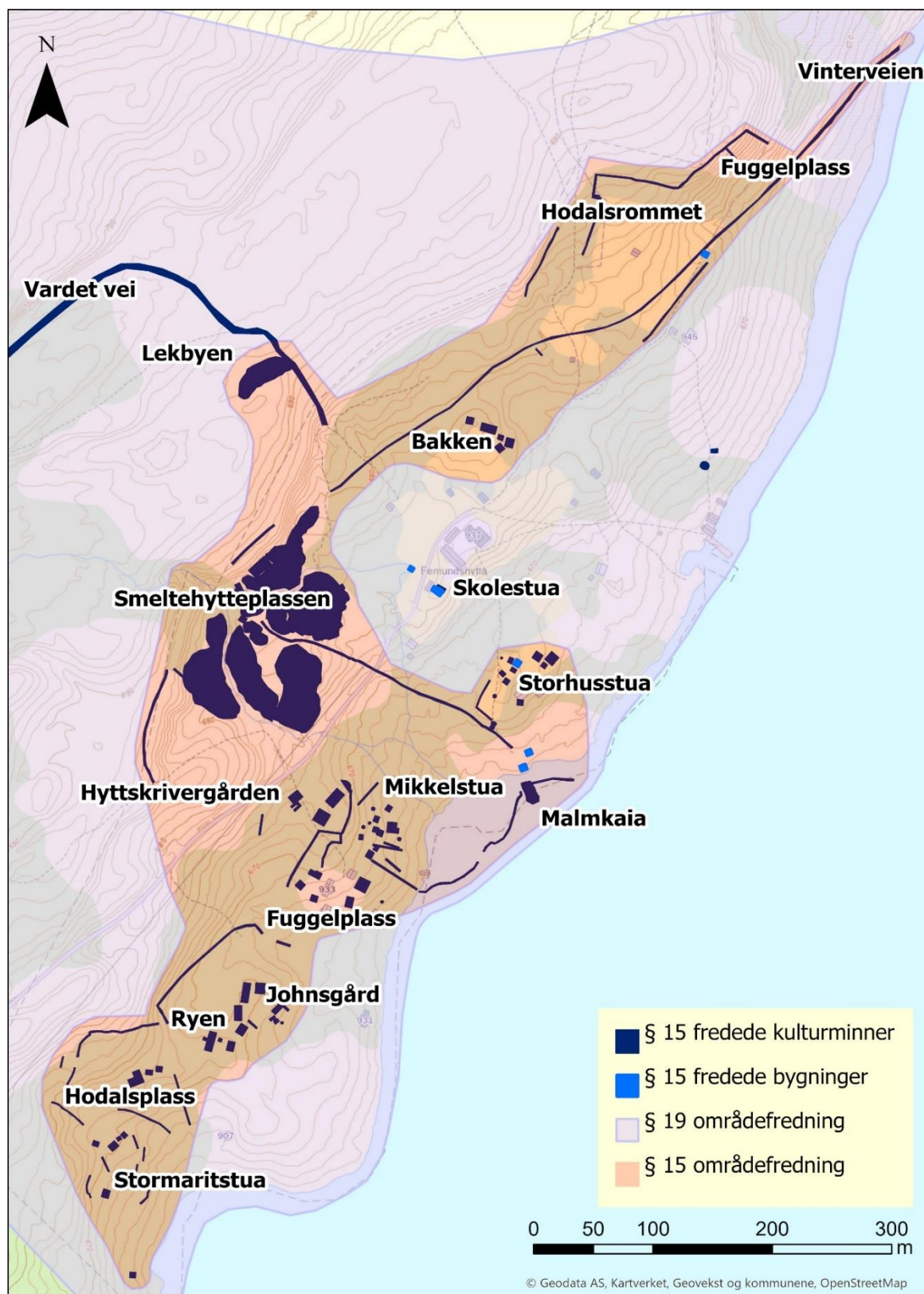
Kart som viser fredningen av Femundshytta

Kart som viser vestre område av fredningsomfanget for Femundshytta

Kart som viser østre område av fredningsomfanget for Femundshytta

Kart som navngir plassene som lå under Femund Hytte. Navnene er registrert av Rørosmuseet, og samstemmer i stor grad med rektangelkart fra 1807.

Fredningen etter kulturminneloven § 15 omfatter:

Nedenfor vises en kort beskrivelse av lokalitetens omfang og en skjematisk oversikt over de ulike plassene. Disse plassene er navngitt i historisk rektangelkart fra 1807, og samsvarer med funnene som ble gjort under kulturminneregistreringen i området, og ved senere befaringer. Omfanget for fredning etter kml § 15 er 184146 m².

Området som fredes etter kml. § 15 omfatter smeltehytteplassen og sporene etter gårdstunene som ligger i et nord-sørgående belte langs bredden av Femunden, inkludert «Lekbyen» som er spor etter barns lek i området. Det omfatter også damanleggene ved Stortjønna, Tvillingtjønna og Korstjønna, veien mellom Femundshytten og tjerna, samt deler av vinterveien mot Røros.

Smeltehytteplassen

Smeltehytteplassen omfatter ruinene etter smeltehytta med to smelteovner og hjulgrav, innretninger tilknyttet Hyttebekken, malmplass med kaldrøsteplass og to vendrøsteovner, slagghauger, oppmurte levegger og tuft etter smie.

Navn	Objekt	Kulturminne-ID	Gnr./bnr.
Smeltehytteplassen	Tørrsteinsmur	172327-67	163/4
Smeltehytteplassen	Slagghaug	172327-68	163/4
Smeltehytteplassen	Tørrsteinsmur	172327-121	163/4
Smeltehytteplassen	Slagghaug	172327-69	163/4, 10
Smeltehytteplassen	Slagghaug	172327-70	163/10
Smeltehytteplassen	Kaldrøsteplassen	172327-71	163/10
Smeltehytteplassen	Mulig smie	172327-72	163/10
Smeltehytteplassen	Hustuft	172327-73	163/10
Smeltehytteplassen	Vendrøsteovn	172327-74	163/10
Smeltehytteplassen	Vendrøsteovn	172327-75	163/10
Smeltehytteplassen	Tørrsteinsmur	172327-76	163/10
Smeltehytteplassen	Slagghaug	172327-122	163/10
Smeltehytteplassen	Slagghaug	172327-123	163/10
Smeltehytteplassen	Tuft etter smeltehytta	172327-124	163/10
Smeltehytteplassen	Tørrsteinsmur	172327-125	163/10

Skolestua

Stedet omfatter hustufta etter den gamle skolestua. Det ble drevet omgangsskole i denne bygningen.

Navn	Objekt	Kulturminne-ID	Gnr./bnr.
Skolestua	Hustuft	172327-63	163/10

Malmkaia

Stedet omfatter rester etter den første brygga og moloer, fra tiden da kullet ble fraktet over sjøen. Dette var før en pram lastet med malm gikk ned i 1801, og det ble bestemt at frakten deretter skulle foregå på vinterføre.

Navn	Objekt	Kulturminne-ID	Gnr./bnr.
Malmkaia	Molo	172327-46	163/1, 5
Malmkaia	Molo	172327-47	163/1, 10
Malmkaia	Molo	172327-48	163/1, 10
Malmkaia	Brygge	172327-49	163/1, 10

'Lekbyen' – miniatyrby, bygget av barn

'Lekbyen' har oppstått som resultat av barns lek. Sannsynligvis ble den laget under smeltehyttens driftsperiode mellom 1743 og 1822, og fremstiller det en kopi av Røros by. Stedet omfatter miniatyrhus og konstruksjoner og strukturer i stein, samt stiene som forbinder disse.

Navn	Objekt	Kulturminne-ID	Gnr./bnr.
Lekbyen	Lekeplass	172327-79	163/1

Hyttskriversgården

Hyttskriversgården omfatter tufter og steingjerder etter gårdstunet til hytteskriveren ved Femundshytta.

Navn	Objekt	Kulturminne-ID	Gnr./bnr.
Hyttskriversgården	Steingjerde	172327-32	163/4
Hyttskriversgården	Steingjerde	172327-33	163/4
Hyttskriversgården	Hustuft	172327-117	163/4
Hyttskriversgården	Steingjerde	172327-43	163/4
Hyttskriversgården	Hustuft	172327-44	163/4
Hyttskriversgården	Plattform	172327-45	163/4
Hyttskriversgården	Hustuft	172327-116	163/4
Hyttskriversgården	Steingjerde	172327-34	163/4, 5

Mikkelstua

Mikkelstua omfatter hustufter og rydningsrøys, antagelig etter gården Mikkelstua.

Navn	Objekt	Kulturminne-ID	Gnr./bnr.
Mikkelstua	Hustuft	172327-36	163/4
Mikkelstua	Hustuft	172327-37	163/4
Mikkelstua	Hustuft	172327-38	163/4
Mikkelstua	Hustuft	172327-40	163/4
Mikkelstua	Hustuft	172327-41	163/4
Mikkelstua	Hustuft	172327-42	163/4
Mikkelstua	Hustuft	172327-112	163/5
Mikkelstua	Rydningsrøys	172327-39	163/4
Mikkelstua	Rydningsrøys	172327-113	163/5
Mikkelstua	Rydningsrøys	172327-114	163/4
Mikkelstua	Rydningsrøys	172327-115	163/4
Mikkelstua	Steingjerde	172327-30	163/5
Mikkelstua	Steingjerde	172327-31	163/5
Mikkelstua	Steingjerde	172327-111	163/5
Mikkelstua	Steingjerde	172327-35	163/4, 5

Fuggelplass

Stedet omfatter hustufter og rydningsrøys etter gården Fuggelplass.

Navn	Objekt	Kulturminne-ID	Gnr./bnr.
Fuggelplass	Hustuft	172327-25	163/4
Fuggelplass	Hustuft	172327-24	163/4 og 163/5
Fuggelplass	Hustuft	172327-26	163/4 og 163/5
Fuggelplass	Hustuft	172327-27	163/5
Fuggelplass	Hustuft	172327-110	163/5
Fuggelplass	Rydningsrøys	172327-28	163/5

Jonasgård

Jonasgård omfatter hustufter og steingjerder etter gården Jonasgård som var bebodd fram til 1870-tallet.

Navn	Objekt	Kulturminne-ID	Gnr./bnr.
Jonasgård	Hustuft	172327-20	163/4
Jonasgård	Hustuft	172327-21	163/4
Jonasgård	Hustuft	172327-104	163/4
Jonasgård	Hustuft	172327-105	163/4
Jonasgård	Hustuft	172327-106	163/4
Jonasgård	Rydningsrøys	172327-29	163/4
Jonasgård	Steingjerde	172327-19	163/4
Jonasgård	Steingjerde	172327-23	163/4
Jonasgård	Steingjerde	172327-103	163/4

Ryen

Ryen omfatter hustufter etter to gårder.

Navn	Objekt	Kulturminne-ID	Gnr./bnr.
Ryen	Hustuft	172327-22	163/4
Ryen	Hustuft	172327-107	163/4
Ryen	Hustuft	172327-108	163/4
Ryen	Hustuft	172327-109	163/4

Hodøls plass

Stedet omfatter hustufter og steingjerder etter gården Hodøls plass.

Navn	Objekt	Kulturminne-ID	Gnr./bnr.
Hodøls plass	Hustuft	172327-10	163/4
Hodøls plass	Hustuft	172327-11	163/4
Hodøls plass	Hustuft	172327-12	163/4
Hodøls plass	Steingjerde	172327-1	163/4
Hodøls plass	Steingjerde	172327-2	163/4
Hodøls plass	Steingjerde	172327-4	163/4
Hodøls plass	Steingjerde	172327-13	163/4
Hodøls plass	Steingjerde	172327-18	163/4

Stormaritplassen

Omfatter hustufter og steingjerder, antakelig etter gårdstunet Stormaritplassen.

Navn	Objekt	Kulturminne-ID	Gnr./bnr.
Stormaritplassen	Hustuft	172327-7	163/4
Stormaritplassen	Hustuft	172327-8	163/4
Stormaritplassen	Hustuft	172327-9	163/4
Stormaritplassen	Hustuft	172327-17	163/4
Stormaritplassen	Hustuft	172327-100	163/4
Stormaritplassen	Hustuft	172327-101	163/4
Stormaritplassen	Steingjerde	172327-3	163/4
Stormaritplassen	Steingjerde	172327-5	163/4
Stormaritplassen	Steingjerde	172327-6	163/4
Stormaritplassen	Steingjerde	172327-14	163/4
Stormaritplassen	Steingjerde	172327-15	163/4
Stormaritplassen	Steingjerde	172327-16	163/4
Stormaritplassen	Steingjerde	172327-102	163/4

Storhusstua

Stedet omfatter hustufter og rydningsrøyser, antagelig etter gården Storhusstua.

Navn	Objekt	Kulturminne-ID	Gnr./bnr.
Storhusstua	Hustuft	172327-52	163/4
Storhusstua	Hustuft	172327-53	163/4
Storhusstua	Hustuft	172327-54	163/4
Storhusstua	Hustuft	172327-55	163/4
Storhusstua	Hustuft	172327-58	163/4
Storhusstua	Hustuft	172327-59	163/4
Storhusstua	Hustuft	172327-60	163/4
Storhusstua	Hustuft	172327-119	163/4
Storhusstua	Rydningsrøys	172327-57	163/4
Storhusstua	Tjæremile	172327-118	163/10
Storhusstua	Steingjerde	172327-50	163/10

Bakken

Bakken omfatter hustufter etter to gårdstun, og var forbundet med gården Haugen på andre siden av Femunden.

Navn	Objekt	Kulturminne-ID	Gnr./bnr.
Bakken	Hustuft	172327-82	163/2,15
Bakken	Hustuft	172327-83	163/2,15
Bakken	Hustuft	172327-84	163/2,15
Bakken	Hustuft	172327-85	163/2,15
Bakken	Hustuft	172327-86	163/2,15

Hodalsrommet og Fuggelrommet

Omfatter steingjerder og en hustuft.

Navn	Objekt	Kulturminne-ID	Gnr./bnr.
Hodalsrommet og Fuggelrommet	Hustuft	172327-97	163/10
Hodalsrommet og Fuggelrommet	Steingjerde	172327-90	163/10
Hodalsrommet og Fuggelrommet	Steingjerde	172327-91	163/10
Hodalsrommet og Fuggelrommet	Steingjerde	172327-92	163/10
Hodalsrommet og Fuggelrommet	Steingjerde	172327-93	163/10
Hodalsrommet og Fuggelrommet	Steingjerde	172327-94	163/10
Hodalsrommet og Fuggelrommet	Steingjerde	172327-95	163/10
Hodalsrommet og Fuggelrommet	Steingjerde	172327-96	163/10

Enkeltliggende kulturminner

Område	Objekt	Kulturminne-ID	Gnr./bnr.
Innmark	Hustuft	172327-88	163/2,15
Innmark	Kullmile	172327-89	163/2,15

Damanleggene

Omfatter tre dammer og tuft etter vokterbua.

Navn	Objekt	Kulturminne-ID	Gnr./bnr.
Damanleggene	Dam ved Tvillingtjønnan	172330-1	163/1
Damanleggene	Tuft ved Tvillingtjønnan	172330-2	163/1
Damanleggene	Dam ved Korstjønna	172332	163/1
Damanleggene	Dam ved Stortjønna	172328	163/1
Damanleggene	Dam ved Stortjønna	172329-1 og 2	163/1

Veier

De fredete veiene viser viktige trekk ved smeltehytta, og var avgjørende for transporten av materialer, for kraftforsyning, og viser sesongmessig tilpasning.

Navn	Objekt	Kulturminne-ID	Gnr./bnr.
Damanleggene	Vardet sti mellom smeltehytteplassen og damanlegg	297546	163/1
Smeltehytteplassen	Sommerveien mellom Malmkaia og smeltehytta	172327-77	163/10
Hodalsrommet og Fuggelrommet	Vintervegen	172327-99	163/10, 163/15, 2

Stående bygninger

Navn på objekt	Kulturminne-ID	Gnr./bnr.	Bygningsnr.	Omfang
Malmkaia – Fiskebu (1801)	172327-126	163/10	154836330	Eksteriør
Malmkaia – Nettbu (1886)	172327-127	163/10	154836322	Eksteriør
Femundshytten-Stabbur (1778)	172327-128	163/10	154836284	Eksteriør
Femundshytten - Midtre bur (1777)	172327-129	163/10	154836276	Eksteriør
Femundshytten – Bekkekjøll (1831)	172327-130	163/10	300620601	Eksteriør
Storhusstua - Løe/Nettbu (1749)	172327-131	163/10	154836314	Eksteriør
Femundshytten - Løe (1780-tallet)	172327-133	163/10	154836195	Eksteriør

For byggverk, tekniske og industrielle kulturminner omfatter fredningen:

- Ruiner etter produksjonslinjen til smeltehytta
- Ruiner etter hustufter og gårdsdrift
- Bygningers eksteriør: konstruksjon og hovedelementer som fasade, materialbruk, overflater og overflatebehandling, samt bygningsdeler som vinduer, dører, gerikter og listverk

Området fredet etter § 15 omfatter:

Navn	Objekt	Kulturminne-ID	Gnr./bnr.
Områdefredning	• Beiter/dyrkningsflater/ opparbeidet areal • Utmark • Stier • Sjø ved moloer og malmkai • Spor under markoverflaten	172327-135	163/1, 2, 4, 5, 10, 11, 15, 28

Følgende bygninger er ikke fredete kulturminner, men ligger innenfor området fredet etter § 15. De skal behandles i henhold til bestemmelsene vedtaket gir for området og følge retningslinjene i gjeldende areal- og reguleringsplaner:

Bygningsnummer	Funksjon	Gnr./Bnr.
154836136	Løe	163/2,15
154836403	Garasje/uthus/Anneks	163/5
154836373	Fritidsbygg	163/5
154836381	Garasje/Uthus/Anneks	163/5
154836349	Naust	163/5
154836365	Fritidshus	163/5
Ikke bygningsnummer	Uthus tilknyttet 154836365	163/5
Ikke bygningsnummer	Uthus tilknyttet 7414927	163/10
7414927	Fritidshus	163/10
154836128	Løe	163/10
154836101	Løe	163/10

Fredningen etter kulturminneloven § 19 omfatter:

Fredningen etter kml § 19 omfatter arealet som vist på kartet på side 4. Området er et skrint fjellplatå, som skrår slakt mot Femunden i øst. De vestre områdene fremstår åpne, mens det i de lavereliggende områdene er belter kledd med fjellbjørk, lav, lyng og mose. Området omfatter tjernene Stortjønna, Tvillingtjønna og Korstjønna, og Hyttbekken, samt deler av Butjønnbekken. Det omfatter området rundt smeltehytta, samt gårdstunet Femundshytten.

Området omslutter alle kulturminnene fredet etter § 15. Arealet fredet etter kml § 19 er 3860379 m².

Følgende bygninger er ikke fredet, men ligger innenfor området fredet etter § 19. De skal behandles i henhold til bestemmelsene vedtaket gir for området og følge retningslinjene i gjeldende areal- og reguleringsplaner:

Bygningsnummer	Funksjon	Gnr./Bnr.
Ikke bygningsnummer	Naust	163/2,15
Ikke bygningsnummer	Uthus ved 7414099	163/10
7414099	Utleiehytte	163/10
154836144	Utleiehytte	163/10
154836292	Utleiehytte	163/10
154836306	Uthus/Anneks	163/10
154836209	Utleiehytte	163/10
154836268	Utleiehytte	163/10
300620611	Uthus	163/10
300620616	Utleiehytte	163/10
154836217	Bolighus	163/10
154836233	Uthus	163/10
154836225	Uthus	163/10
154836241	Uthus	163/10
154836152	Uthus	163/10
154836179	Naust	163/10
154836160	Naust	163/10
154836071	Fritidshytte	163/11
154836098	Uthus/Anneks	163/11

Bestemmelser i kulturminneloven som gjelder for de fredete kulturminnene

Fredningsbestemmelsene gjelder de fredete kulturminnene og området slik dette er beskrevet i fredningsomfanget, se avsnitt ovenfor.

I tillegg til fredningsbestemmelsene under, gjelder kulturminneloven §§ 15a, 16, 17, 18, 19 tredje ledd og 21. I tillegg gjelder forskrift om fastsetting av myndighet mv. etter kulturminneloven.

Særskilte bestemmelser etter kulturminneloven § 15

Kulturminnene skal behandles og forvaltes på en slik måte at de kulturhistoriske og bygningshistoriske verdiene de representerer blir ivaretatt. Det kan gis dispensasjon til å tilbakeføre kulturminnene til opprinnelig eller tidligere utseende og/eller konstruksjoner/utforming. Forutsetningen er at tiltaket kan gjøres på et sikkert, dokumentert grunnlag eller med utgangspunkt i historiske spor.

Det er ikke tillatt å foreta inngrep i de fredete kulturminnene. Med inngrep menes:

- a) å rive, flytte, bygge om, endre, forandre materialer eller farger eller foreta andre endringer som går ut over vanlig vedlikehold eller ordinær skjøtsel
- b) å fjerne eller endre objekter, konstruksjoner, strukturer og materialer eller elementer som for eksempel murer, steingjerder, stier og tufter
- c) å endre terreng, grave ut, spreng, planere, fylle opp eller foreta andre
- d) landskapsinngrep på land eller i vann
- e) etablering av alle former for ny bebyggelse, nye anlegg og faste konstruksjoner
- f) markslagsendringer som tilplanting av innmark eller oppdyrking av utmark
- g) utvidelser av veier og endring av dekke
- h) tilrettelegging for ferdsel som kan skade fredete objekter og arealer

Det er forbudt med metallsøking uten tillatelse fra fylkeskommunen. Alle fremtidige tiltak utover ordinært vedlikehold og skjøtsel må på forhånd avklares med kulturmiljømyndighetene.

Særskilte bestemmelser etter kulturminneloven § 19

Innenfor det fredete området skal det ikke foregå virksomhet eller ferdsel som kan forandre områdets karakter eller på annen måte innebærer vesentlig endring av kulturmiljøet rundt Femundshytta.

Med virksomhet menes:

- a) alle former for ny bebyggelse og anlegg som vil motvirke formålet med fredningen
- b) planering, utfylling, tildekking, uttak av masser, graving i grunnen, grøfting, og andre landskapsinngrep

- c) å rive, flytte, skade, fjerne eller endre konstruksjoner, strukturer eller vegetasjon som er viktig for opplevelsen av de fredete kulturminnene i miljøet
- d) etablering og utvidelse av vei eller parkeringsplass
- e) nydyrking eller markslagsendring
- f) tiltak i sjø og vassdrag (for eksempel dumping av masser eller etablering av brygger)
- g) motorisert ferdsel som kan medføre skade på fredet kulturmiljø

Med ferdsel menes:

motorisert ferdsel som ved for stort vekttrykk, eller ved høy fart kan medføre skade på fredede konstruksjoner.

- h) Nødvendig motorisert ferdsel tillates i forbindelse med drift av jord og skog.
- i) Nødvendig motorisert ferdsel i forbindelse med reindrift tillates.

Fredningen skal ikke være til hinder for:

- j) Videreføring av tradisjonell drift og næring knyttet til turisme.
- k) Videreføring av dagens drift og næring knyttet til landbruk og skogbruk.
- l) Videreføring av utøvelsen av samisk reindrift og kultur.

Alle fremtidige tiltak som går utover ordinært vedlikehold og skjøtsel må på forhånd avklares med kulturmiljømyndighetene.

Tiltak innenfor område fredet etter § 19 som er i tråd med reguleringsplan

I tråd med gjeldende reguleringsplan for Femundshytten ID20230200, vedtatt av Engerdal kommune den 25.06.2024, kan det gis dispensasjon fra kulturminnelovens § 19 til tiltakene a)-k) beskrevet i reguleringsplanen. Reguleringsplanen er utarbeidet i samarbeid med kulturmiljømyndighetene og er nøye vurdert i forhold til ønsket videre bruk av verdensarvområdet og tålegrensen for det fredede kulturmiljøet.

Tiltak som er i tråd med detaljert reguleringsplan må godkjennes av kulturmiljømyndighetene, og søknader behandles gjennom dispensasjonsbehandling fra kulturminnelovens §19, beskrevet under særskilte bestemmelser i dette vedtak. Deretter kan kommunen behandle søknad om tiltak og gi rammetillatelse og igangsettingstillatelse.

Dispensasjon fra fredningen

Fredningen medfører at det må søkes om tillatelse i forkant av alle typer tiltak som går ut over vanlig vedlikehold og ordinær skjøtsel, jf. kulturminneloven § 15a og § 19 tredje

ledd. Oppstår det tvil om hva som anses som vanlig vedlikehold og ordinær skjøtsel, skal fylkeskommunen kontaktes på forhånd.

Fylkeskommunen kan i særlig tilfelle gi dispensasjon, ev. på visse vilkår, fra vedtak om fredning for tiltak som ikke medfører vesentlige inngrep.

Tiltak som eier har fått dispensasjon til, vil i enkelte tilfeller også kreve tillatelse etter plan- og bygningsloven. Eier må avklare dette med kommunen.

Mer informasjon om dispensasjon, vedlikehold og skjøtsel finnes i Riksantikvarens retningslinjer for dispensasjonsbehandling (se [Riksantikvarens nettsider](#)).

Tiltak som kan gjennomføres uten dispensasjon fra fredningen

Vanlig vedlikehold og ordinær skjøtsel kan gjennomføres uten dispensasjon fra fredningen:

For de stående bygningene:

Med vanlig vedlikehold menes rutinemessig arbeid på byggverk for å opprettholde kulturminnenes tilstand, for eksempel overflatebehandling og reparasjon av bygningselementer i samsvar med opprinnelig eller eksisterende teknikk, utførelse og materialbruk.

For øvrige kulturminner:

Med ordinær skjøtsel menes tiltak som anses nødvendige av hensyn til ivaretagelsen av kulturminnet. Det kan innebære regelmessig rydding og pleie av vegetasjon og andre tiltak for å verne kulturminnet. Mindre reparasjoner av elementer i anlegget som murer og gjerder er å betrakte som vanlig vedlikehold og skal skje i samsvar med opprinnelig eller eksisterende teknikk, utførelse og materialbruk.

Forvaltnings-/skjøtselsplan

Det kan i samarbeid med fylkeskommunen utarbeides en forvaltningsplan/skjøtselsplan for de fredete kulturminnene og det fredete anlegget og det fredete området.

Forvaltningsplanen bør inneholde retningslinjer for bruk, vedlikehold og eventuell tilbakeføring, og må ivareta hensynet til naturmangfold. Skjøtselsplanen skal rulleres ved behov.

Begrunnelse for vedtaket

Kulturminnene fredet etter kulturminneloven § 15

Femundshytta er et kulturhistorisk godt bevart eksempel på en type pionersamfunn som kjennetegner bergverkshistorien i fjellregionen. Smeltehytta, med sin isolerte plassering, illustrerer et viktig utviklingstrekk ved den tidlige driften av Røros Bergverk og hvordan det stadig økende behovet for trevirke tvang smeltehyttene lengre og lengre fra malmforekomstene. Dette var bakgrunnen for at Femundshytta ble innskrevet på Unescos verdensarvliste som en del av verdensarvområdet Røros Bergstad og Circumferensen. Fredningen følger opp anbefalingen i Unescos vedtak fra 2010 om å sikre formelt vern av Femundshytta.

Driften ved Femundshytta bidro sterkt til den faste bosetningen omkring Femunden og har identitetsskapende verdi for den lokale befolkningen. Anlegget er godt bevart og har stor autentisitetsverdi. Blant annet er de stående bygningene aldersbestemt ved dendrokronologi, til perioden 1749-1866. Rapport fra undersøkelsene er vedlagt i dokumentasjonsvedlegg 1.

Kulturmiljøet har høy kunnskaps- og formidlingsverdi om bosetning og industrisamfunn fra denne perioden. Plasseringen i urørte omgivelser gir innblikk i det naturgitte ressursgrunnlaget som var viktig for livsvilkårene som gjaldt ved smeltehytta. Dette er også et sjeldent eksempel på en lang, sammenhengende produksjonslinje som strekker seg fra damanlegg til malmkaia.

Det er kjent at Butjønna har spilt en viktig rolle som vannmagasin for vannføringen i Hyttbekken og har vært av stor betydning for etableringen av smeltehytta. Etter en nøye vurdering har Riksantikvaren likevel besluttet å ikke inkludere Butjønna i fredningen. Hovedårsaken er at en inkludering av Butjønna vil omfatte fredning av et veldig stort areal, og at dersom det skulle finnes spor etter kanaler eller oppdemming der, er kraftforsyningen til Femund smeltehytte allikevel godt representert ved slike spor ved tjernene som er omfattet i fredningsvedtaket. Butjønna er beskyttet gjennom en hensynssone for bevaring av kulturmiljø i kommuneplanen for Engerdal.

En fredning av Femundshytta faller inn under alle de tre nasjonale målene for kulturmiljøpolitikken (st.meld.16 Nye mål i kulturmiljøpolitikken): engasjement, bærekraft og mangfold. Gårdstunet Femundshytten drives som turisthytte med mulighet for overnatting i utleiehytter. Områdets mest sentrale deler er tilrettelagt for publikum med stier og informasjonsskilt. Eierne tilbyr guidede turer av kulturmiljøet i sommersesongen. De tar imot grupper av turister som kommer med passasjerskipet Fæmund II, deriblant skoleklasser, og tilrettelegger for friluftsturisme og fiske.

Fredningen av Femundshytta har foregått parallelt med utarbeiding av en reguleringsplan for området som skal sikre videre drift av turisthytta slik at det også i

fremtiden skal være mulig for alle å bruke og oppleve kulturmiljøet på en bærekraftig måte.

Kulturmiljøet på Femundshytta faller i hovedsak inn under det prioriterte temaet *Industri, Etter-reformatoriske arkeologiske kulturminner og Kulturminner i utmark* i Riksantikvarens fredningsstrategi, men elementer i kulturmiljøet kan også knyttes til temaet *Ferdsel*.

Området fredet etter kulturminneloven § 19

Fredningen etter § 19 strekker seg fra sjøkanten på Femunden i øst, til øst for Stortjønna oppe på fjellplatået i vest. Landskapet er i stor grad urørt etter at smeltehytta gikk ut av drift. Fredningen etter § 19 skal ivareta visuelle sammenhenger mellom ulike elementene i kulturmiljøet fredet etter § 15, og sikre at anlegget fredet etter kml § 15 bevares i sitt opprinnelige landskap. Fredningen skal også ivareta vitenskapelige interesser som knytter seg til drift av smeltehytta og samfunnet som oppstod her.

Beskrivelse av kulturminnet

Femundshytta ble etablert som smeltehytte under Røros Kobberverk i 1743. Kobbersmeltinga på Røros hadde da foregått i nesten 100 år, og deler av skogen rundt bergstaden var utarmet. Kopperverket anla derfor flere mindre smeltehytter i utkantstrøk med stor tilgang på trevirke, og en av disse ble lagt på vestsiden av Femunden. Smeltehytta var i drift fram til 1822.

Utgangspunktet for etablering av Femund Smeltehytte, var Butjønn som kunne gi vannkraft til drift. For å sikre vanntilførselen ble det bygd damanlegg ved Stortjønna, Tvillingtjønna og Korstjønna oppe i fjellet, og deler av kulturmiljøet består av rester etter oppdemming og vannvokterhytte, samt en vardet veg mellom smeltehytta og tjerna.

Fra omtrent 30-40 m. over Femundens bredd (662 moh.), flater terrenget ut mot fjellplatået med Flenskampan og Buhøgda hvor damanleggene ligger. Her går bjørkeskogen gradvis over i åpent viddelandskap av grunnfjell og stein kledd med et tynt lag av torv, reinslav og dvergbjørk. Her foregår fortsatt samisk vinterbeite, og samisk aktivitet og kultur har lange tradisjoner i området. Møter mellom samer og bosettere knyttet til smeltehytta er beskrevet i skriftlige kilder tilbake til 1600-tallet.

Smeltevirksomheten og annen virksomhet foregikk innenfor et omtrent 300 m bredt belte langs sjøen. I bjørkebeltet ligger restene etter smeltehytta med slagghauger, kaldrøsteplass, vendrøsteovner, smie og sag. Innimellom bjørkeskogen ligger små lapper med dyrket mark. Noen av disse var i bruk under anleggets periode. På to av dem er stående løer fra smeltehytteperioden bevart. Foruten arbeidet for kobberverket var

fangst, fiske og jordbruk viktige deler av livsgrunnlaget. Blant de bevarte kulturminnene som vitner om dette er en stående fiskebu fra 1801, to løer og to stabbur fra midten av 1700-tallet, gårdstun med hustuffer, rydningsrøyser og steingjerder.

Kulturminnet 'Lekbyen', er mest sannsynlig resultatet av barns bygging og lek i området, og viser storbyen Røros av steinheller og slagg, med sti som hovedgate. Kulturminnet settes ofte i stand om våren etter at noen av byggverkene ramler ned om vinteren. Tufta etter 'Skolestua' viser også en annen dimensjon ved barnas hverdag på Femundshytta.

Før 1801 ble malm, kull og svartkobber fraktet med pram over sjøen, men etter at en av båtene sank med last, ble det bestemt at transporten måtte foregå over isen, vinterstid. Rester av kaianlegg med moloer finnes bevart. Malmen kom fra Kongens gruve og Stortvartz gruve. Svartkobberet som ble produsert på Femund Hytte ble fraktet tilbake til Røros for videre foredling.

Tilstand

Det er gjennomført en tilstandsregistrering av kulturminnene fredet etter § 15, og på vedtakstidspunktet er tilstanden til ruiner og spor etter smeltehytta stabil. Det er behov for vegetasjonsskjøtsel på flere av ruinene etter gårdstunene.

Bygningsvernråd giver for Anno Musea i Nord-Østerdalen gjennomførte tilstandsregistreringer av bygninger som foreslås fredet etter § 15 i perioden høsten 2023 til høsten 2024, på oppdrag fra Innlandet fylkeskommune.

På vedtakstidspunktet har fem stående bygningene en overordnet tilstandsgrad på TG2, men 'Fiskebua' har TG1 og 'Bekkekjølen' har TG3. Det er behov for vedlikehold og ulike spesifiserte tiltak på flere av bygningene, men tilstanden til de fleste bygningene er generelt bra.

Tilstandsregistreringen er vedlagt i dokumentasjonsvedlegg 1. Den fullstendige tilstandsregistreringen er unntatt offentlighet, etter offentlighetsloven § 13 første ledd, jf. forvaltningsloven § 13 første ledd.

Eiendomsforhold

Eiendommene berøres av kml §§ 15 og 19, men bruksnummer 5 berøres i svært lite omfang av § 19, og bruksnummer 28 berøres i svært lite omfang av § 15.

Gårds- og bruksnummer	Navn	Eier
163/1	Utmarksterreng	Statsskog SF
163/4	Rygården	Kjell Magne Svendsen
163/5	Hyttbekkroa	Marit Svendsgaard Trond Josdal Svendsgaard
163/10	Femundshytta	Tommy Berndtsson
163/11	Unsgardbu	Eva Strand Thorstein Rødaasen Strand
163/2,15	Bakken	Svein Bjarne Waldal Åse Haugen Waldal
163/28	Femundshytta 907	Gjermund Tandberg Semmen Hege Semmen Tandberg

Riksantikvarens myndighet

Myndigheten til å fatte fredningsvedtak etter kulturminneloven §§ 15 og 19 er delegert fra Klima- og miljøverndepartementet til Riksantikvaren, jf. forskrift om fastsetting av myndighet mv. etter kulturminneloven § 2 (4).

Fredningen gjøres etter særskilte regler om saksbehandling jf. kulturminneloven § 22.

Forholdet til annet lovverk

Naturmangfoldloven

Som en del av saksutredningen skal det gjøres en vurdering av om vedtaket er av slik karakter at det kan utgjøre risiko for skade på naturmangfoldet. Dette følger av naturmangfoldloven §§ 8-12, jf. § 7.

Prinsippene i Lov om naturmangfold av 19. juni 2009 nr. 100 (naturmangfoldloven) §§ 8-12 skal legges til grunn ved offentlig myndighetsutøvelse som berører naturmangfoldet.

Ved Femundshytta er det registrert forekomst av den regionalt viktige naturtypen skrotemark. Dette er områder hvor den naturlige vegetasjonen er forstyrret etter inngrep, utfylling og avfallsdeponi. Ved Femundshytten er det kobbersmeltinga og

slagghaugene som er årsak til forstyrrelsene. Det er vurdert at fredningen ikke vil ha negative virkninger for naturmangfoldet.

Det er registrert flere rødlistede arter innenfor området. Ved Butjønn er det registrert skogjamne som er rangert som nært truede arter. De mest utsatte artene er kobbersaltlav, kobbergranittlav og slagggantlav som finnes i og ved smeltehytteområdet og som er definert som truede arter. Dette er arter som vokser her som følge av smeltehyttedrifta, og vil derfor ikke påvirkes negativt av fredningen. Derimot vil dette også være sammenfallende interesse for ivaretagelse av artene.

Plan- og bygningsloven

Eiendommene 163/5 og 163/11, samt deler av eiendommene 163/10, 163/4, 163/2,15 er satt av til formål FT-20 i Plan ID 20110400 kommuneplan for Engerdal 2012-2026. Resten er avsatt til formål LNFR. Hele området omfattes av hensynssone H730_1 for bevaring av kulturmiljø i kommuneplanen. For deler av eiendommene 163/10 og 163/2,15 er det utarbeidet en reguleringsplan som heter Reguleringsplan for Femundshytten ID20230200.

Praktisk informasjon

Kontaktinformasjon

Det er Innlandet fylkeskommune som har ansvaret for forvaltningen av fredete byggverk, anlegg og områder. Fylkeskommunen svarer også på spørsmål om fredningen og behandler søknader om dispensasjoner og tilskudd.

Kontaktinformasjon:

Innlandet fylkeskommune

Postboks 4404 Bedriftssenteret

2325 Hamar

post@innlandetfylke.no

Ansvar for vedlikehold

Eier eller bruker har ansvar for vedlikehold av de fredete kulturminnene og det fredete området.

Økonomiske tilskudd

Det er anledning til å søke fylkeskommunen om tilskudd til merkostnader som følger av krav til antikvarisk utførelse ved sikring, istandsetting, vedlikehold og skjøtsel av fredete kulturminner. Områder fredet etter kulturminneloven § 19 er normalt ikke

tilskuddsberettiget. Mer informasjon om tilskudd finnes på [Riksantikvarens nettsider](#) eller ved å kontakte relevant fylkeskommune.

Det gis normalt ikke tilskudd til fredete kulturminner som eies av museer eller det offentlige.

Bakgrunnen for fredningssaken

Femund Hytte ble innskrevet på Unescos verdensarvliste i forbindelse med utvidelsen av verdensarven Røros Bergstad og Cirkumferensen i 2010. I sitt vedtak anbefalte Unesco at Femundshytten ble gitt et formelt vern. Planen om fredning av Femund Hytte er forankret i Regional plan for Verdensarven Røros Bergstad og Circumferencen fra 2011. Hedmark fylkeskommune startet arbeidet med dokumentasjonsgrunnlaget for fredningssaken i 2010.

Sakshistorikk

Kontakt med eiere i fredningssaken

Hedmark fylkeskommune varslet oppstart av fredningssaken i 2019 og gjennomførte et møte med berørte parter. Arbeidet ble satt på vent i påvente av grenseoppgang mellom to av eiendommene. Arbeidet ble tatt opp igjen i 2023 og det ble varslet ny oppstart av Innlandet fylkeskommune.

Fredningen har vært drøftet med eier av Femundshytten 163/10 siden arbeidet med innskrivingen på verdensarvlisten i 2010. Det har vært gjennomført flere møter og befaringer i perioden 2010-2024. Alle eiere har fått mulighet til å uttale seg, og flere benyttet seg av dette, i forbindelse med oppstart av fredningssak i 2019. I forbindelse med ny oppstart ble det den 22.6.2023 gjennomført et møte med alle berørte parter på Femundshytten. Fylkeskommunen orienterte om ønsket oppstart av fredning. Her deltok de fleste berørte eiere, Verdensarvkoordinator, Engerdal kommune, Statsskog SF, Fæmunden sijte, Riksantikvaren og fylkeskommunen. Det ble gjennomført en konsultasjon med Fæmunden sijte den 26.8.2024.

Melding om oppstart av fredningssak

Grunneiere, eiere, kommunen, Sametinget, Statsforvalteren i Innlandet, Femund sijte, Fortidsminneforeningen i Trysil og Engerdal, Rørosmuseum og NVE fikk i brev av 5.6.2023 fra Innlandet fylkeskommune melding om oppstart av fredningssak, jf. kulturminneloven § 22 nr. 1. Melding om oppstart ble samtidig kunngjort i avisene Østlendingen og Lokalavisa Trysil og Engerdal. Det ble gitt en frist til 20.8.2023 til å komme med merknader.

Det ble varslet endring av området som foreslås fredet etter § 19 den 8.4.2024. Endringen berører kun Statsskogs eiendommer og ble behandlet som en begrenset høring.

Merknader med fylkeskommunens kommentarer

Det kom inn i alt 12 merknader til melding om oppstart av fredningssak. Merknadene er her kort gjengitt med fylkeskommunens kommentarer:

Merknad fra Sametinget

Det har i lang tid vært samisk tilstedeværelse i området, og området brukes i dag som vinterbeite. Sametinget gjennomførte befaringsav områdene i 2019 og i 2024. Det ble ikke gjort funn av samiske kulturminner innenfor området.

Fylkeskommunens behandling av merknad fra Sametinget:

Områdets lange historie som samisk kulturlandskap er omtalt i beskrivelsen av kulturmiljøet.

Merknad fra NVE

NVE viste til sitt innspill til varsel om oppstart i 2019 hvor de anbefaler at dammene inkluderes i fredningen for å ivareta sammenhengen i anlegget. En intakt produksjonslinje er viktig når det kommer til å forstå og formidle funksjonen til tekniske og industrielle kulturminner.

Fylkeskommunens behandling av merknad fra NVE:

Vannføringen i hyttebekken og damanleggene er en viktig del av produksjonslinja. De fysiske sporene etter, samt tuft etter vokterbua og den vardede stien opp mot dammene er nå inkludert i fredningen etter § 15. Bekken og tjerna ligger innenfor område fredet etter § 19.

Merknader fra Statsforvalteren

Statsforvalteren hadde ingen merknad til varsel om oppstart.

Fylkeskommunens behandling av merknad fra Statsforvalteren:

Fylkeskommunen registrerer at statsforvalteren er innforstått med fredningen og ikke har merknader til varsel om oppstart.

Merknader fra Statskog

Statskog mener det er viktig at kulturminner blir tatt vare på, samt at en fredning ikke er til hinder for eksisterende arealbruk og næringsutøvelse. Dette gjelder også endringen av arealet fredet etter § 19 som ble varslet den 08.04.2024.

Fylkeskommunens behandling av merknad fra Statsforvalteren:

Fredningen vil ikke være til hinder for eksisterende arealbruk og næringsutøvelse etter dagens nivå og omfang.

Fæmunden sijtes merknader

Fæmunden sijte er bekymret for eventuelle restriksjoner med henhold til beiting og den øvrige utøvelsen av reindriften. De krever at vernet ikke griper inn i sin virksomhet og bruk av området. Vernet av området må heller ikke føre til slitasje på lavbærende områder av besøkende til kulturminnene. Det bes om at adgangen til kulturminnene stenges i den perioden de bruker området.

Fylkeskommunens behandling av merknad fra Fæmunden sijte:

Fredningen skal ikke være til hinder for Fæmunden sijtes virksomhet og bruk av området. Rettigheter til videreføring av utøvelse av samisk reindrift og kultur er tatt med i fredningsbestemmelsene. Det legges ikke opp til økt besøk og aktivitet gjennom fredningen utover dagens nivå. Fæmunden sijte vil kunne komme med innspill til forvaltningsplan for området.

Det ble gjennomført en konsultasjon med Fæmunden sijte den 28.8.2024. Omfanget av fredningen og bestemmelsene knyttet til kulturminner og områder som er foreslått fredet ble gjennomgått.

Fjellstyrets merknader

Fjellstyret hadde ingen merknad til varsel om oppstart.

Engerdal kommunes merknader

Engerdal kommune er positive til fredningssaken. De påpeker at muligheten til fortsatt bosetting og næringsutvikling på Femundshytten må ivaretas også i en fredningsprosess, og at oppsitternes ønsker og behov ivaretas i størst mulig grad.

Fylkeskommunens behandling av merknad fra Engerdal kommune:

Bosetningen og næringsdriften på Femundshytten er avgjørende for bevaringen av kulturmiljøet. Innlandet fylkeskommune har god dialog med eier angående behov og ønsker for videre drift av turisthytta. Reguleringsplanen skal ivareta muligheten for videre drift og utvikling av turistvirksomheten på Femundshytten samtidig som verdensarvverdiene ivaretas.

Merknad fra Andi Cornelia Berndtsson, på vegne av Tommy Berndtsson, eier 163/10

Eier av Femundshytten er positive til fredning av Femundshytten, men skeptiske til omfanget av fredningen som oppleves svært begrensende for drift og utvikling av gården og turistvirksomheten. De har følgende ønsker for utvikling av gården utover det som allerede er innarbeidet i reguleringsplanarbeidet og fredningssaken:

- Økning fra 2 til 5 nye utleiehytter/eventuelt at man kan omdisponere dagens hovedbygning til turisthytte
- Mulighet for utvikling av tur- og skiløyper i nærområdet
- Utvikling av strandsonen med båtmuseum og to til tre rorbuer for overnatting

- Mulighet for universelt utformede turstier
- Nytt sauefjøs i umiddelbar nærhet av dagens hovedbygning for fremtidig
- Økt område for dyrket mark

Fylkeskommunens behandling av merknad fra eier for 163/10:

Fylkeskommunen har hatt dialog med eier i etterkant av at innspillene kom inn. Tiltak som inngår i reguleringsplan for Femundshytten vedtatt 25.6.2024 tillates med vilkår i henhold til bestemmelsene for fredning etter § 19. Tiltak utover dette må avklares med kulturmiljømyndighetene i henhold til fredningsbestemmelsene.

Merknad fra Kjell Magne Svendsen, eier av Jonasvollen 163/4

Eier bekrefter av oppstartsvarsel er mottatt og lest.

Fylkeskommunens kommentar:

Bekreftelsen er registrert.

Merknad fra Gjermund T. Semmen og Hege S. Tandberg, Ellentorpet, gnr./bnr. 163/28

Eierne ønsker å sette opp en hytte/anneks til på tomten da det er to familier som bruker stedet. Dagens hytte er på 25 kvm.

Fylkeskommunens behandling av merknad fra eier av 163/28:

Fremtidige tiltak må avklares med kulturmiljømyndighetene i henhold til fredningsbestemmelsene.

Merknad fra Thorstein R. Strand og Eva Strand, Unsgard gnr./bnr. 163/11

Bruksrett til veien mellom Jonasvollen og Femundshytten, parkeringsrett på eget sted på gården, samt rett til å koble seg på eksisterende vannforsyning fra Femundshytten i sommerhalvåret til Unsgardsbu via Nyhytta, forutsettes videreført. Det samme gjelder rett til stående båtnaust ved Femunden på eiendom gbnr. 49/1 Bakken gitt av Oscar Haugen.

Eierne ønsker også tillatelse til å bore etter vann på eiendommen og sette opp et lite brønnhus over borehullet i fremtiden.

Fylkeskommunens behandling av merknad fra eier av 163/11:

Fredningen vil ikke påvirke rettigheter tidligere gitt av eierne Tommy Berndtsson og Oscar Haugen. Etablering av brønn og brønnhus er søknadspliktig i henhold til fredningsbestemmelsene og må avklares med kulturmiljømyndighetene.

Merknad fra Marit Svensgaard og Trond Svensgaard, eiere av 163/5

- Fredningssaken bør ikke være til hinder for nåværende drift og videreutvikling av Femundshytten som turistdestinasjon.
- Legger til grunn at fredningsplanen ikke vil være til hinder for fremtidig vedlikehold eller utvikling av hytteeiendommen.
- Det legges til grunn at fredningen ikke påfører hytteeierne ansvar for fredete objekter som ligger innenfor vedkomnes eiendomsgrense eller økonomiske forpliktelser knyttet til vedlikehold/istandsetting av disse. Eksempelvis vegetasjonsskjøtsel utover dagens nivå.
- Fredningsplanen må ikke medføre hindringer for adkomst og bruk av hytteeiendommen
- Fredningsplanen må ikke medføre tiltak som medfører økt ferdsel på eiendommen i konflikt med privat eiendomsrett.

Fylkeskommunens behandling av merknad fra eiere av 163/5:

- Videre drift av turistvirksomheten er avgjørende for bevaringen av kulturmiljøet. Reguleringsplanen ivaretar muligheten for videre drift og utvikling av turistvirksomheten på Femundshytten samtidig som verdensarvverdiene ivaretas.
- Fredningen vil ikke være til hinder for bruk og vedlikehold av hytteeiendommene. Tiltak utover ordinært vedlikehold må avklares med kulturmiljømyndighetene.
- Det vil ikke bli krevd istandsetting av kulturminner som steingjerder, ruiner og tufter på hytteeiendommene. Det er mulig å søke tilskudd til istandsetting dersom dere ønsker det.
- Vegetasjonsskjøtsel holdes til dagens nivå.
- Det vil ikke bli lagt opp til tiltak som innebærer økt ferdsel på eiendommen.

Fredningsforslag på offentlig ettersyn

Innlandet fylkeskommune har utformet et fredningsforslag på bakgrunn av melding om oppstart og de innkomne merknadene. Dette ble den 9.12.2024 sendt på høring til berørte parter, jf. kulturminneloven § 22 nr. 2. Samtidig blir det kunngjort i avisene Østlendingen og Lokalavisa Trysil og Engerdal og Norsk lysingsblad at fredningsforslaget var lagt ut til offentlig ettersyn i Engerdal kommune og Innlandet fylkeskommune.

Det ble gitt frist til den 10.2.2025 til å komme med merknader.

Merknader med fylkeskommunens kommentarer

Det kom inn i alt 6 merknader til fredningsforslaget. Merknadene er her kort gjengitt sammen med fylkeskommunens behandling av disse.

Merknad fra Statskog

I brev datert 10.2.2025 viser Statskog til tidligere uttalelser. De stiller seg positive til fredningen og at fylkeskommunen bekrefter at fredningen ikke skal være til hinder for eksisterende arealbruk og næringsutøvelse etter dagens nivå og omfang. Statskog minner om at eventuelle nye tiltak på statsallmenningen skal behandles iht. fjellovens § 12, og forutsetter å bli kontaktet hvis det er ønske om utvidet bruk eller nyanlegg.

Fylkeskommunens behandling av merknad fra Statsskog:

Fylkeskommunen tar merknaden til etterretning.

Merknad fra Sametinget

I brev datert 28.1.2025 stiller Sametinget seg positive til fredningen og at den samiske bruken av området er beskrevet i fredningsforslaget. Sametinget forutsetter at bestemmelsen under særskilte bestemmelser etter kml § 19 om at fredningen ikke skal være til hinder for utøvelsen av samisk reindrift og kultur, samt herunder nødvendig motorferdsel, ikke endres før vedtak av fredningsforslaget. Sametinget legger også til grunn at forvaltningsplanen for fredningsområdet opprettes etter dialog med Fæmunden sitje og at det gjennomføres nye konsultasjoner om fredningsforslaget ev. blir formål for endring.

Fylkeskommunens behandling av merknad fra Sametinget:

Fylkeskommunen tar merknaden til etterretning.

Merknad fra Rørosmuseet

I brev av 7.2.2025 stiller Rørosmuseet seg positive til fredningsforslaget.

Fylkeskommunens behandling av merknad fra Rørosmuseet:

Fylkeskommunen tar merknaden til etterretning.

Merknader fra Statsforvalteren

Statsforvalteren har i brev datert 4.2.2025 påpekt at det ble foretatt en ny vurdering av miljøverdier i området i forbindelse med at reguleringsplan for Femundshytta var på høring. Det er en større registrert naturtype, Id: BNO0073906, skrotemark, slagghauger fra gruveindustri. I disse haugene er det registrert noen helt spesielle lavarter som; slaggekantlav (EN), kobbergranittlav (VU), kobberkantlav (NT) og kobbersaltlav (NT), som har til felles at de vokser på tungmetaller, gjerne knyttet til slag – og avfallshauger ved gamle gruver og smelteverk. Fredning av kulturminner forventes å gi beskyttelse også for rødlista planteforekomster knytta til slagghauger. Forvaltningsplan og

skjøtselsplan for kulturminnene og området rundt, må ta hensyn til lavartene knytta til slagghaugene. Gjengroing kan være en trussel mot disse artene på lengre sikt, og tildekking vil også kunne utgjøre en trussel.

Fylkeskommunens behandling av merknad fra Statsforvalteren:

Fylkeskommunen tar merknaden til etterretning. Lavartene slaggtkantlav (EN), kobbergranittlav (VU), kobberkantlav (NT) og kobbersaltlav (NT) vokser ved Femundshytta som følge av smeltehyttedrifta. Fredningen vil ikke ha påvirkning for de rødlista artene. Ved utarbeidelse av forvaltningsplan/skjøtselsplan for området vil lavartene hensyntas.

Merknad fra Verdensarvkoordinator, Røros kommune

I brev datert 21.01.2025 stiller Verdensarvkoordinator seg positiv til fredningen, men stiller samtidig spørsmål ved om det foreslåtte fredningsområdet etter § 19 er tilstrekkelig for å ivareta verdensarvverdiene knyttet til vannmagasinene og damanleggene. Tilstrekkelig vannforsyning var en vedvarende utfordring for Femundshytta, og regulering og magasinering av vann var av høy prioritet.

Butjønna, som er det største tjernet i nedslagsfeltet, er i dag ikke foreslått som en del av fredningen. Verdensarvkoordinator peker på behovet for å gjøre nærmere undersøkelser etter kanalisering og reguleringsinnretninger ved utløpet av Butjønna som eventuelt bør tas med i fredningen etter kulturminneloven § 19. LIDAR-data av dagens utløp fra Stortjønna kan se ut som en gravd kanal. Dette bør undersøkes nærmere og det bør vurderes om også denne kanalen bør fredes etter kulturminneloven § 15.

Fylkeskommunens behandling av merknad fra Verdensarvkoordinator, Røros kommune:

Fylkeskommunen tar merknaden til etterretning. De er enige i verdensarvkoordinatorens vurdering av at Butjønna har spilt en viktig rolle som vannmagasin for vannføringen i Hyttbekken og har vært av stor betydning for etableringen av smeltehytta. Etter en nøye vurdering har de likevel besluttet å ikke inkludere Butjønna i fredningen. Hovedårsaken er at en inkludering av Butjønna vil omfatte fredning av et veldig stort areal. Det er heller ikke funnet spor etter kanaler og reguleringsinnretninger ved Butjønna. Selv om vannmagasinet Butjønna var viktig, tilfører det ikke noe til fredningen som ikke allerede er representert ved de andre tjernene. Stortjønna, Tvillingtjønna og Korstjønna, som alle inngår i fredningen, representerer denne delen av produksjonslinjen på en god måte. Butjønna er beskyttet gjennom en hensynssone for bevaring av kulturmiljø i kommuneplanen for Engerdal. Skulle Butjønna bli truet i fremtiden, kan fylkeskommunen vurdere en midlertidig fredning.

Merknad frå Fæmunden sijte

I brev datert 22.2.2025 uttrykker Fæmunden sijte bekymring for at fredningen skal medføre større oppmerksomhet rundt Femundshytten, og at aktiviteten av turismen vil øke i området. De er særlig bekymret for økt aktivitet på vinterstid. Fæmunden sijte krever at fredningen ikke legger hindring for deres daglige drift og bruk av området.

Fæmunden sijte reagerer på fylkeskommunens behandling av innspill til varsel om oppstart av fredning, fra Femundshyttas eier, på side 28 i fredningsforslaget. I fylkeskommunens gjengivelse av merknaden står det at innspillene gjelder utvikling av gården utover det som allerede er innarbeidet i reguleringsarbeidet og fredningssaken. Fæmunden sijte tolker dette som ønsker som har kommet etter at reguleringsplanen ble vedtatt, og stiller seg negativ til tiltak som ikke omfattes av reguleringsplanen.

Fylkeskommunens behandling av merknad fra Fæmunden sijte:

Innspillet fra eier av Femundshytten kom etter varsel om oppstart av fredningssaken og ble gjennomgått og nøye vurdert i arbeidet med reguleringsplanen. Tiltak som inngår i reguleringsplan for Femundshytten vedtatt 25.6.2024 er tatt med i fredningssaken og tillates med vilkår i henhold til bestemmelsene for fredning etter § 19. Fremtidige tiltak må avklares med kulturmiljømyndighetene i henhold til fredningsbestemmelsene. Fylkeskommunens gjengivelse og behandling av innspillet er nå omformulert og tydeliggjort. Fæmunden sijte er gjort kjent med endringen og er positive til teksten slik den står nå.

Kommunens politiske behandling og vedtak

Forslag om fredning og innkomne merknader ble oversendt Engerdal kommune i brev av 24.3.2025 jf. kulturminneloven § 22 nr. 3. Det ble gitt en frist til den 6.6.2025 for kommunens politiske uttalelse. Formannskapet og kommunestyret i Engerdal kommune behandlet saken den henholdsvis den 7.5. og 21.5 2025 som sak PS 2025/65 Femundshytten og fattet følgende vedtak:

"Vedlagte forslag fra Innlandet fylkeskommune om fredning av Femundshytten vedtas. Formannskapetets behandling av sak 65/2025 i møte den 4.6.2025: Ved votering ble kommunedirektørens forslag enstemmig vedtatt. Vedtak: Vedlagte forslag fra Innlandet fylkeskommune om fredning av Femundshytten vedtas."

Engerdal kommunes behandling er lagt til i fredningsforslaget, og ble lagt frem for Hovedutvalg for Kultur i Innlandet fylkeskommune den 3.6.2025.

Fredningsforslaget ble behandlet politisk av kommunestyret i Engerdal 18.06.2025 med følgende enstemmige vedtak:

1. Engerdal kommune ønsker å presisere at muligheten til fortsatt bosetting og næringsutvikling på Femundshytten må ivaretas også i etter fredning.

2. Vedlagte forslag fra Innlandet fylkeskommune om fredning av Femundshytten vedtas under forutsetning av at pkt. A-H under avsnittet "Tillates innenfor området fredet etter §19", side 17, endres slik at bestemmelsene samsvarer med reguleringsplanbestemmelsene for Femundshytten.

Fylkeskommunens behandling av merknad fra Engerdal kommunestyre:

Fylkeskommunen har endret fredningsforslaget i tråd med kommunens vedtak slik at ordlyden i bestemmelsene til området fredet etter § 19 er den samme som i reguleringsplanen.

Riksantikvarens behandling av fredningssaken

Forslag om fredning med politisk vedtak, ble oversendt fra Innlandet fylkeskommune til Riksantikvaren 24.6.2025.

Riksantikvaren har ved behandlingen av saken vært i dialog med fylkeskommunen og eier av Femundshytta. Ved befaring og på informasjonsmøte, den 22. 6 2023, deltok Riksantikvaren, og var i kontakt med med fremmøtte eiere, Fæmunden sitje, arealplanlegger fra Feste og verdensarvkoordinator for Røros Bergstad og Circumferensen.

Riksantikvaren har gjort følgende endringer av fredningsforslaget i dette vedtaket:

- 1) Riksantikvaren har gjort enkelte språklige og strukturmessige endringer, men ikke endret innhold eller mening vesentlig i forhold til fylkeskommunens fredningsforslag.
- 2) Riksantikvaren har rettet noen gårds- og bruksnummer for de enkelte kulturminnene.
- 3) Riksantikvaren har gjort noen små tillegg i begrunnelsen som handler om kulturhistorisk verdi.
- 4) Riksantikvaren har tatt ut tidligere punkt k) fra bestemmelsene, der det sto at vedlikehold av tekniske anlegg tillates. Riksantikvaren mener at vedlikehold av eksisterende tekniske anlegg er del av ordinært vedlikehold, og ikke trenger å nevnes i egen bestemmelse.
- 5) Vi har fjernet forbud mot dykking i bestemmelsene
- 6) Vi har presisert at metallsøking er forbudt uten tillatelse fra fylkeskommunen.
- 7) Riksantikvaren merker seg kommunestyrets innspill om å ha med hele listen over bestemmelser i reguleringsplanen for 163/10. Riksantikvaren vil heller, som vi bruker å gjøre i fredningsvedtak, henviser til reguleringsplan (ID20230200), enn å inkludere en hel reguleringsplan i vedtaket.
- 8) Riksantikvaren registrerer at forvaltnings- og skjøtselsplan omtales i flere innspill, og oppfordrer fylkeskommunen til å gå i videre dialog med berørte parter om dette.

Riksantikvaren er for øvrig enig i fylkeskommunens svar på innspill og merknader som er kommet til ved varsel om fredning og høring av fredningsforslaget. Vi vil gjerne takke Innlandet fylkeskommune for en godt gjennomført fredningsprosess.

Mulighet til å klage på vedtaket

Vedtaket om fredning kan påklages innen tre uker fra mottakelsen. Eventuell klage sendes Riksantikvaren. Hvis klagen ikke tas til følge, sendes klagen til Klima- og miljødepartementet for endelig avgjørelse, jf. forvaltningsloven §§ 28 og 29.

Tinglysing

Fredningsvedtaket vil bli tinglyst av Riksantikvaren i samsvar med kulturminneloven § 22 nr. 5.

Med vennlig hilsen
Hanna Geiran

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift

Vedlegg: 3

Kopi til: Fæmund sitje, Postboks 2367374 RØROS, 7374 Røros/ Odd Sletten, Rørosmuseum, Postboks 6289 Torgarden, 7489 TRONDHEIM/ Engerdal kommune, Engerdalsveien 1794, 2440 ENGERDAL/ Sametinget - Sámediggi, Ávjovárgeaidnu 50, 9730 KARASJOK/ Kárášjohka/ Feste NordØst, Postboks 33, 2540 Tolga/ Klima- og miljødepartementet, Postboks 8013 Dep, 0030 OSLO/ Statsforvalteren i Innlandet, Postboks 987, 2604 LILLEHAMMER/ Innlandet fylkeskommune, Postboks 4404 Bedriftssenteret, 2325 HAMAR/ Norges Fjellstyresamband, Stortingsgata 30, 0161 OSLO

Mottaker	Kontaktperson	Adresse	Post
Åse Haugen Waldal		Haugen	2446 Elgå
Eva Strand		Toppåsveien 16	1352 KOLSÅS
Gjermund Tandberg Semmen		Lilleåsgata 23	3340 ÅMOT
Hege Semmen Tandberg		Årvollveien 60 K	0590 Oslo
Kjell Magne Svendsen		Jonasvollen 508	2555 TUFSINGDALEN
Marit Svedsgaard		Postboks 1562, Vika 0118 Oslo	0118 OSLO
Statskog SF		Postboks 63 Sentrum	7801 NAMSOS
Svein Bjarne Waldal		Haugen	2446 ELGÅ
Thorstein Rødaasen Strand		Toppveien 16	1352 Kolsås
Tommy Berndtsson		Femundshytta 937	2555 TUFSINGDALEN
Trond Josdal Svendsgaard		Skansenveien 9	1356 BEKKESTUA